

EVOLUTIE VAN DE WERKGELEGENHEID

Hoofdstuk 14

Eef Stevens

De werkgelegenheid in het Vlaams Gewest neemt met een verhoogde snelheid toe tussen 1999 en 2000. De sterke toename van het aantal jobs in loondienst in de commerciële diensten speelt hierbij een dominante rol, terwijl de zelfstandige werkgelegenheid stabiliseert in de beschouwde periode. Opmerkelijk is ook dat de secundaire sector een licht herstel laat optekenen, terwijl de quartaire sector haar rol in de werkgelegenheids groei ziet afnemen.

1 Totale werkgelegenheid

De evolutie van de Vlaamse werkgelegenheid tussen 1999 en 2000 vertoont sterke parallellen met die van de jaren die eraan vooraf gingen. Opnieuw was de groei met meer dan 40 000 arbeidsplaatsen behoorlijk indrukwekkend en opnieuw waren de extra banen bijna exclusief te situeren bij de loontrekkende werkgelegenheid.¹

Ook de sectorale achtergrond van de vastgestelde groei vertoont een sterke gelijkheid met vorige jaren. De positieve evolutie van de werkgelegenheid tussen 1999 en 2000 is wederom het resultaat van een verdere uitbouw van de dienstensectoren. Reeds een aantal jaren laat ook de industrie geen zwaar jobverlies meer noteren en in 2000 is er in de secundaire sector zelfs sprake van een licht herstel van de werkgelegenheid, waardoor voor het eerst positieve resultaten worden geboekt.

Zoals reeds aangegeven, was de groei van het aantal arbeidsplaatsen vrij beperkt bij de niet-loontrekkende werkgelegenheid.² Deze vrij beperkte groei is voornamelijk te danken aan een stijging van het aantal niet-vergoede helpers. Het aantal zelfstandigen in hoofdberoep daarentegen stabiliseert praktisch tussen 1999 en 2000 (-500 eenheden of -0,1%). In de tertiai-

1 Voor een overzicht van gedetailleerd cijfermateriaal dat gebruikt wordt in dit hoofdstuk verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaareks 2001.

2 De cijfergegevens over de niet-loontrekkende werkgelegenheid vindt u in de tabellenbijlage.

Tabel 14.1
Evolutie van de werkgelegenheid (Vlaams Gewest: 1990-2000)

Aantal (n x 1000)	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Correctie* 1999	2000
Loontrekkende werkgelegenheid	1 780	1 791	1 798	1 803	1 806	1 843	1 856	1 878	1 920	1 948	1 933	1 971
Niet-loontrekkende werkgelegenheid	349	357	356	367	372	381	386	387	388	388	388	390
Totale werkgelegenheid	2 129	2 148	2 154	2 169	2 178	2 224	2 242	2 264	2 308	2 337	2 321	2 361
Evolutie (n x 1000)												
Loontrekkende werkgelegenheid		+11,3	+7,2	+4,5	+3,3	+37,3	+13,1	+21,4	+42,8	+27,9	+38,6	
Niet-loontrekkende werkgelegenheid		+7,3	-0,6	+10,8	+5,3	+8,4	+5,4	+0,7	+1,5	+0,2	+1,5	
Totale werkgelegenheid		+18,6	+6,5	+15,3	+8,7	+45,8	+18,4	+22,2	+44,3	+28,1	+40,1	
Evolutie (%)												
Loontrekkende werkgelegenheid		+0,6	+0,4	+0,3	+0,2	+2,1	+0,7	+1,2	+2,3	+1,5	+2,0	
Niet-loontrekkende werkgelegenheid		+2,1	-0,2	+3,0	+1,5	+2,3	+1,4	+0,2	+0,4	+0,1	+0,4	
Totale werkgelegenheid		+0,9	+0,3	+0,7	+0,4	+2,1	+0,8	+1,0	+2,0	+1,2	+1,7	

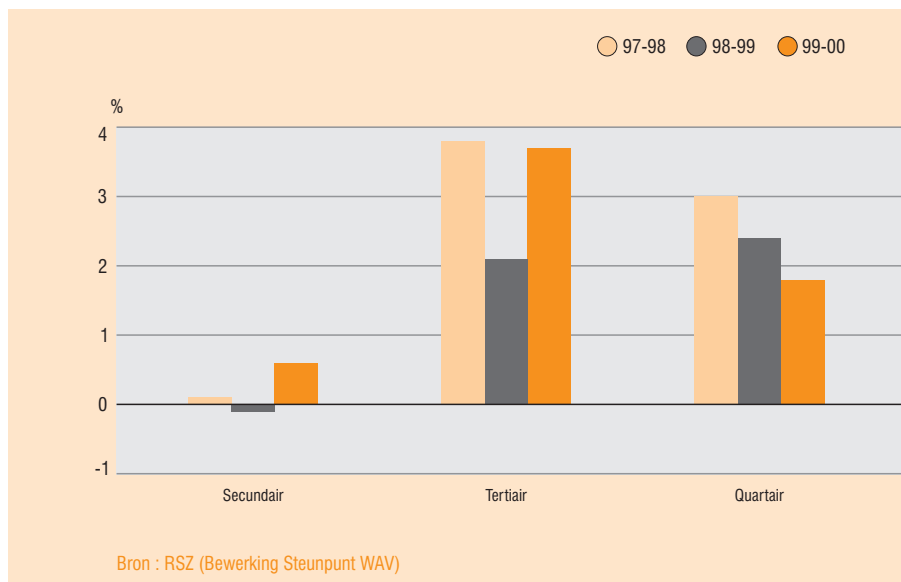
* Door verbeteringen in de RSZ-statistiek is het aantal jobs in loondienst van 2000 niet zonder meer vergelijkbaar met de cijfers van 1999. Voor de aard van de correctie: zie methodologie.
Bron: RSZ, RSVZ, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

re en de quartaire sector nam het aantal zelfstandigen voor het vijfde jaar op rij toe (resp. +800 eenheden of +0,4% en +1 000 eenheden of +2%), maar deze uitbreiding was, in tegenstelling tot het jaar voordien, niet voldoende om de daling in de primaire (-900 eenheden of -3%) en de secundaire sector (-1 300 eenheden of -2%) volledig te compenseren.

In wat volgt, wordt de aandacht beperkt tot de loontrekkende werkgelegenheid, omdat zich daar de belangrijkste evoluties voordoen.

Figuur 14.1

Evolutie van de loontrekkende werkgelegenheid volgens hoofdsector (Vlaams Gewest; 1997-2000)

2 *De groei- en krimpsectoren*

2.1 *De primaire sector*

De loontrekkende werkgelegenheid in de primaire sector daalde tussen 1999 en 2000 met bijna 1 000 arbeidsplaatsen. Vooral in de *land- en tuinbouw* was de daling sterk. De werkgelegenheid in deze sector is bijzonder wisselvallig en schommelt sinds 1996 tussen de 25 000 en 27 000 arbeidsplaatsen. De weersgebondenheid in de sector beïnvloedt zowel de omvang als het tijdstip van de oogst, waardoor de nood aan seizoensarbeid sterk kan variëren.

Tabel 14.2

Evolutie van de loontrekkende werkgelegenheid naar sector (Vlaams Gewest; 1999-2000)

	Correctie 30 juni 1999	30 juni 2000	1999-2000 (n)	(%)
p1 Land- en tuinbouw	26 130	25 470	-660	-2,5
p2 Visserij	653	456	-197	-30,2
P Totaal primaire sector	26 783	25 926	-857	-3,2
s1 Winning van delfstoffen	643	620	-23	-3,6
s2 Vervaardiging van dranken, voeding en tabak	64 476	64 016	-460	-0,7
s3 Textielindustrie	36 457	35 858	-599	-1,6
s4 Vervaardiging van kleding en schoeisel, leer-bontnijverheid	11 334	10 262	-1 072	-9,5
s5 Vervaardiging van meubels	15 910	15 252	-658	-4,1
s6 Houtindustrie	8 336	8 538	+202	+2,4
s7 Grafische nijverheid	31 414	31 458	+44	+0,1
s8 Chemische nijverheid	50 456	51 153	+697	+1,4
s9 Rubber- en kunststofnijverheid	20 387	21 257	+870	+4,3
s10 Vervaardiging van glas, bakstenen, cement en andere bouwmaterialen	17 818	18 028	+210	+1,2
s11 Metallurgie	22 075	22 094	+19	+0,1
s12 Vervaardiging van metaalproducten	39 859	40 546	+687	+1,7
s13 Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	26 380	26 203	-177	-0,7
s14 Vervaardiging van elektrische machines en apparaten	15 722	16 188	+466	+3,0
s15 Vervaardiging van kantoorapparaten, computers, auto-, video- en telecom-apparatuur	16 537	17 299	+762	+4,6
s16 Vervaardiging van medische apparatuur	4 585	4 158	-427	-9,3
s17 Vervaardiging van transportmiddelen	53 884	54 289	+405	+0,8
s18 Overige industrie	6 993	6 966	-27	-0,4
s19 Elektriciteit, gas, stoom en water	13 308	12 547	-761	-5,7
s20 Bouwnijverheid	114 786	118 196	+3 410	+3,0
S Totaal secundaire sector	571 360	574 928	+3 568	+0,6
t1 Garagewezen	31 011	32 450	+1 439	+4,6
t2 Groothandel en handelsbemiddeling	108 723	111 631	+2 908	+2,7
t3 Kleinhandel	107 608	111 402	+3 794	+3,5
t4 Verhuurdiensten	11 030	11 833	+803	+7,3
t5 Horeca	64 978	63 996	-982	-1,5
t6 Vervoer	71 826	74 885	+3 059	+4,3
t7 Vervoersondersteunende activiteiten	31 622	32 879	+1 257	+4,0
t8 Post en telecommunicatie	32 684	34 148	+1 464	+4,5
t9 Financiële diensten	47 564	46 199	-1 365	-2,9
t10 Informatica	19 874	23 925	+4 051	+20,4
t11 Advies en bijstand aan ondernemingen en personen	63 278	67 583	+4 305	+6,8
t12 Selectie en terbeschikkingstelling van personeel	71 298	76 218	+4 920	+6,9
t13 Industriële reiniging	22 383	22 851	+468	+2,1
t14 Overige diensten aan personen	16 532	16 580	+48	+0,3
T Totaal tertiaire sector	700 411	726 580	+26 169	+3,7
q1 Openbaar bestuur	100 957	98 965	-1 992	-2,0
q2 Justitie, defensie en openbare veiligheid	48 332	49 081	+749	+1,5
q3 Verplichte sociale verzekering	10 623	10 755	+132	+1,2
q4 Onderwijs	184 010	185 114	+1 104	+0,6
q5 Ziekenhuizen en overige gezondheidszorg	96 755	99 467	+2 712	+2,8
q6 Maatschappelijke dienstverlening	104 503	109 585	+5 082	+4,9
q7 Recreatie, cultuur en sport	22 377	24 920	+2 543	+11,4
q8 Speur- en ontwikkelingswerk	5 683	6 064	+381	+6,7
q9 Afvalwater- en afvalverzameling; straatreiniging	8 005	8 549	+544	+6,8
q10 Belangenvertegenwoordiging	14 106	13 675	-431	-3,1
Q Totaal quartaire sector	595 351	606 175	+10 824	+1,8
Slecht gedefinieerde activiteiten	5 363	5 215	-148	-2,8
Totaal	1 899 268	1 938 824	+39 556	+2,1

Bron: RSZ (Bewerking Steunpunt WAV)

2.2 ■■ De secundaire sector

2.2.1 *De stijgers*

Het herstel in de secundaire sector is te danken aan een gunstige evolutie in een drietal sectoren.

De meest opmerkelijk stijger in de secundaire sector was de *bouwnijverheid*. Voor het tweede jaar op rij nam het aantal arbeidsplaatsen toe, dit jaar met bijna 3 500 jobs (+3,0%). De verklaring hiervoor is gedeeltelijk te vinden bij de positieve economische conjunctuur en gedeeltelijk bij de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000, waarvan vooral de burgerlijke bouwkunde (wegenbouw) profiteerde. De komende jaren zou de werkgelegenheid in de bouwsector bovendien blijven toenemen (CRB, 2000a; Federaal Planbureau, 2000).

Een andere sterke groeier is de *metaalsector*. Globaal zijn er binnen deze sector ruim 1 700 jobs (+1,0%) bijgekomen. De subsector *vervaardiging van kantoormachines, computers, audio-, video- en telecommunicatieapparatuur* is hier de belangrijkste groeisector. Binnen deze industriële pijler van de ICT werden ongeveer 800 nieuwe jobs (+4,6%) gecreëerd. Ook de *vervaardiging van metaalproducten* kende, met bijna 700 nieuwe arbeidsplaatsen (+1,7%) een stijgende werkgelegenheid. Naast deze toename, waren er ook twee sectoren binnen de metaalindustrie die het minder goed deden: de *machinebouw* (-177 jobs) en de *vervaardiging van medische apparatuur* (-427 jobs).

Binnen de industrie boekte ook de *rubber- en kunststofnijverheid* goede resultaten, wat zich toont in een jobcreatie van 870 jobs (+4,3%). Deze toename ligt volledig in lijn met de stijgende evolutie binnen de globale *chemiesector* (+697 jobs of +1,4%), die werd veroorzaakt door een gunstige nationale en internationale conjunctuur.

Ook de *houtindustrie* profiteerde van de gunstige economische situatie en liet voor het eerst sinds 1995 een positieve evolutie optekenen van ruim 200 nieuwe arbeidsplaatsen. Profiteerde in mindere mate van de conjuncturele opleving in de industrie: de *vervaardiging van bouwmaterialen* (+210 jobs).

2.2.2 *De dalers*

In de *kleding-, textiel- en meubelindustrie* werd, net als in de voorafgaande periode, jobverlies geleden. Ook in de *distributie van elektriciteit, gas, stoom en water* gingen in 2000 banen verloren.

Het jobverlies was opnieuw het grootst in de *kledingindustrie*. Deze sector wordt reeds een aantal jaren gekenmerkt door een daling van de werkgelegenheid. Ook in 2000 zette deze trend zich verder en verdwenen meer dan 1 000 jobs. Tegenover de conjuncturele problemen die de textielindustrie kent (zie verder), wordt de kledingindustrie geconfronteerd met structurele problemen, onder andere hoge productiekosten en een toenemende invoer uit laageloonlanden. Dit wordt meestal vertaald in een gehele of gedeeltelijke delocalisatie, wat op zijn beurt doorweegt op het personeelsbestand. Driekwart van de jobs verdween in bedrijven van minder dan 50 werknemers.

Ook de *textielindustrie* boekte achteruitgang. Net als de kledingindustrie wordt deze sector al verscheidene jaren geteisterd door een aanhoudend dalende werkgelegenheid. Deze trend zette zich ook door in 2000, zij het dat het verlies relatief beperkt bleef tot bijna 600 arbeidsplaatsen (-1,6%). Deze relatief beperkte daling kan worden verklaard door de conjunctuurverbetering die in de eerste maanden van 2000 haar hoogtepunt kende, maar daarna terug afzwakte. Het lage groeitempo tijdens de zomermaanden van 2000 was zeer waarschijnlijk te wijten aan het tijdelijk stilvallen van de productie in enkele belangrijke textielbedrijven als gevolg van faillissementen (CRB, 2001a).

Hfdst. 15 ➡ Tot slot vermelden we nog de *grafische nijverheid*, de *voedingsindustrie* en de *overige industrie* die een stabilisatie van de werkgelegenheid laten optekenen in 2000.

2.3 ■■ De tertiaire sector

De toename van de werkgelegenheid in Vlaanderen wordt voornamelijk gedragen door het stijgend aantal arbeidsplaatsen in de commerciële dienstensectoren. Tussen 1999 en 2000 werden meer dan 25 000 extra banen gecreëerd, bijna twee derde van de totale werkgelegenheidsgroei.

De grootste stijging van het aantal arbeidsplaatsen is te situeren binnen de *uitzendsector*. Met bijna 5 000 extra banen compenseert de sector ruimschoots het verlies van het jaar voordien (-1 995 jobs of -2,7%). De verklaring hiervoor moet worden gezocht in de positieve economische situatie, waar de sterk conjunctuurgevoelige uitzendsector van profiteerde (Upedi, 2000).

Verder gaat het in wezen om een verderzetting van de trend die tussen 1998 en 1999 reeds werd vastgesteld. De *groothandel* (+1 741 jobs), de *kleinhandel* (+3 794 jobs), het *vervoer* (+3 059

jobs), de *vervoersondersteuning* (+1 257 jobs), de *informatica* (+4 051 jobs) en *advies en bijstand aan ondernemingen en personen* (+4 305 jobs) blijven aan een snel tempo groeien. Hfdst. 16

Verrassend na jaren van herstructureringen is dat de *post en telecommunicatie* zich aansluit bij het kamp van de winnaars. De verklaring hiervoor moet vooral worden gezocht bij de telecommunicatie, waar de mobilofonie en multimedia sterk in opmars zijn.

De *financiële diensten* daarentegen verliezen ruim 1 300 arbeidsplaatsen. Deze daling is toe te schrijven aan de fusie- en overnamestorm die de laatste jaren flink heeft huisgehouden in de bankwereld. Ook de stopzetting van de activiteiten van bepaalde banken, vooral van Japanse oorsprong, ligt mede aan de oorsprong van de daling (Belgische Vereniging van Banken, 2000). Bovendien is er geen verbetering op komst.³

Een andere verliezer in de tertiaire sector is de *horeca*, die de dalende trend die in 1998-1999 werd vastgesteld, in 2000 verderzet.

2.4 ■■ De quartaire sector

De quartaire sector kende tussen juni 1999 en juni 2000 een toename met ruim 10 000 arbeidsplaatsen (1,8%) en was hiermee voor ongeveer één derde verantwoordelijk voor de totale groei van de werkgelegenheid. Hiermee nemen de publieke diensten een iets minder belangrijke rol in de groei van de Vlaamse werkgelegenheid in dan een jaar geleden. Toen waren ze nog verantwoordelijk voor ongeveer de helft van de stijging in het aantal arbeidsplaatsen.

De verklaring voor de minder sterke groei in 2000 is te vinden in drie sectoren.

Vooreerst is er het *openbaar bestuur*, waar tussen 1999 en 2000 maar liefst 1 992 jobs (-2,0%) verdwenen. Deze daling is hoogstwaarschijnlijk te wijten aan het ongedaan maken van dubbelstellingen in de gegevens van 2000 en het niet vervangen van werknemers na uitdiensttreding of natuurlijke afvloeiing als gevolg van een personeelsstop.

Daarnaast is er ook de *belangenvertegenwoordiging*, waar de werkgelegenheid de dalende trend van 1998-1999 verderzet.

³ Bij Fortis zullen vermoedelijk 4 000 banen verdwijnen tegen 2004 en ook de Nationale Bank kondigde aan enkele van haar kantoren te sluiten (Financieel Economische Tijd, 12, 24 en 26/06/1999, De Standaard, 02/12/1999 en Trends, 09/09/1999 en De Morgen, 27/10/2001).

Tot slot is er nog het *onderwijs*, waar de stijging minder sterk is dan het jaar voordien (+4 115 jobs in 1998-1999). Dit jaar werd de personeelstoename vastgesteld op 1 104 arbeidsplaatsen (+0,6%). Deze jobgroei is te danken aan de bijkomende financieringen voor het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de hogescholen.⁴

Hiertegenover staat de zorgsector, waar de stijging van de werkgelegenheid tussen 1999 en 2000 nog versnelde ten aanzien van het jaar voordien. Enerzijds werden in de *maatschappelijke dienstverlening* meer dan 5 000 nieuwe arbeidsplaatsen (+4,9%) gecreëerd, anderzijds kwamen er in de *ziekenhuizen en gezondheidszorg* ruim 2 700 banen bij (+2,8%). Deze groei wordt verklaard door de verhoogde zorgvraag die uitgaat van een stijgend aantal 75-plussers. Uiteraard is ook de toegenomen financiering via de Sociale Maribelgelden in dit kader een belangrijke factor. (Steunpunt WAV-SSA, 2000, p. 137-146)

Ook de subsector *recreatie, cultuur en sport* kende, met 2 500 extra jobs (+11,4%), een sterke toename van het aantal banen. Het is het tweede jaar op rij dat het aantal jobs in deze subsector met meer dan 10% stijgt. Opnieuw kan hier verwezen worden naar de impact van de Sociale Maribel.

3 *Vooruitzichten*

Hfdst. 2 Aanvankelijk raamde het Planbureau de economische groei in België voor 2001 op 3,1%. Tot midden 2001 leken ook de Europese en Vlaamse economieën stand te houden. Dit betekent dat er opnieuw een positieve evolutie kan worden verwacht tussen juni 2000 en juni 2001. Wederom zou vooral de loonarbeid verantwoordelijk zijn voor deze verdere groei en blijft de werkgelegenheid bij zelfstandigen afnemen. Net zoals dit jaar werd vastgesteld, zouden voornamelijk de commerciële diensten de werkgelegenheidstoename dragen, waar de industrie het lichte herstel van dit jaar ongedaan zou maken (CRB, 2001b).

De economische activiteit in de Europese Unie incasseerde echter in het afgelopen anderhalf jaar een reeks klappen waarvan de impact nu reeds moeilijk volledig kwantitatief kan worden ingeschat. Meer bepaald gaat het hier om een drietal negatieve evoluties en gebeurtenis-

4 In de CAO V die werd afgesloten voor de periode 1999-2000 is een bijkomende verhoging van de financiering voor het *basisonderwijs* voorzien. Ook voor de periode 2001 en 2002 wordt telkens een verhoging met 250 miljoen voorzien. Voor het *secundair onderwijs* werd de geplande besparing van 2,5% op het lestijdenpakket geschrapt en komt een bedrag van 1,4 miljard beschikbaar en ook de *hogescholen* krijgen extra geld.

sen die de wereldeconomie deden schudden en beven: de sterk stijgende olieprijs, de bruuske groeivertraging in de VS en de terroristische aanslagen op de VS op 11 september.

Het Federaal Planbureau voerde alvast een najaarsherziening door ten aanzien van de voorspellingen die eerder werden gedaan met betrekking tot de economische conjunctuur 2001-2006. Hierin wordt voorspeld dat de wereldeconomie zal vertragen, een beweging waaraan België en Vlaanderen niet ontsnappen. Ondanks deze terugval zou de werkgelegenheidscreatie positief blijven evolueren vanaf het derde kwartaal van 2001, zij het in mindere mate dan eerder voorspeld (Federaal Planbureau, 2001c). Hfdst. I

De voorspelde vertraging van de economie toont zich reeds in een stijging van het aantal faillissementen in de loop van 2001. Hier moet men niet alleen denken aan een aantal sluitingen met spektakelwaarde (zoals Sabena, Lernout & Hauspie en City Bird), maar ook aan de talloze kleinere ondernemingen die over kop gingen. Voorlopig blijft het aantal faillissementen in 2001 onder het totaal van 1999 en 1997, maar analisten vrezen dat er tijdens de laatste maanden nog veel faillissementen zullen worden uitgesproken.⁵

Tabellenbijlage: www.Steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 2001

⁵ Zie website Graydon via www.graydon.be

